բութեան Սրբազնագոյն Հայրապետի, զորոյ նկարագիրը հաղորդած է Հ. Ամախուոյ մեր Երգոյ Թղթակիցը, զոր և ստորև կ՝հրատարակեմք ըստ խնդրանացն։

Նոյնպէս նաև Երցախու (Ղարաբաղ) Վիճակին Փոխանորդ Երժանապատիւ Յովակիմ Վարդապետին յայտարարութենէն կիմանամք, որ Հուշի Վանքի Սուրբ Եկեղեցեաց մէջ Փրկարար Սուրբ Պատարագը մատուցանելէն յետոյ, եկեղեցականաց և աշխարհականաց խուռն բազմութիւն դիմած է տեղւոյն Առաջնորդարանը, և միաբերան ցնծութեամբ շնորհաւորած են Տէր Վահրամ Հայրապետին Ընուան մեծահանդէս ծնունդը։ Նոյն միջոցին կարդացած են բարեմաղթողական երկու ճառեր, մին Հայերէն հանդերձ Ռուսերէն թարգմանութեամբ ընթերցած է Հուշուոյ Եկեղեցեաց բարեկարգ Աւագ քահանայ Կարապետ Հախիեանցը, իսկ միւսը սոսկ Հայերէն՝ Հոգևոր դպրոցին Կրօնուսոյց Գրիգոր Աւագ Վահանայն տէր Աւագեանց։

Այս հանդիսին ներկայ եղած են Գանձակի Վ. սեմ. Դահանդապետը, Հուշուոյ Գաւառապետը և քաղաքական տեսչութեան գլխաւոր ասպիճանաւորքն։

Հարատաց էջից անձկութիւնը չը նեղելով ընթերցեալ ճառերը՝ ի լոյս ընձայել, միայն արժանը կը համարիմք մէջ բերել Կարապետ Աւագ Վահանային ճառէն մի քանի իրաւացի խօսքեր՝ ցուցանելոյ համար, թէ՝ որպիսի՞ ուրախութիւններով կը լեցուին Աղգասէր սրտերը Վ. Հայրապետ Կաթողիկոսին ազգաշահ ձեռնարկութեանց առթիւ։

Ահա այն խօսքերը։

«Հայր Կաթողիկոս մեր հանապազ նը-վիրեալ է զանոյն դիտոյն հաստատակամ բարեսիրութեամբ հաստատեալ ինքեան Հօրին։

Ի կարճ դիտոյն Հովհաննէս-Մելիք է, նա արդէն ակնեալ է վերանորոգել բարեկարգութիւնք զՀոգեւոր Դպրոցս, դարձեալ զմտադրութիւնն՝ ի պայծառութիւն որդւոց արժանաւորաց Եկեղեցւոյ առ ամրութիւն և ի վերականգնումն նախնի վանօրէից և՝ ի բարեկարգութիւն Հոգեւորականութիւն»։

Որչափ իրաւացի լինելը այս խօսքերուն մեք չկամիմք երկարաբանել, միայն սա կասեմք, որ Վ. Հայրապետ Կաթուղիկոսը դպրոցաց համար կանոններ հրատարակեց, և շրջաբերականներով առ ամենայն թեմական Առաջնորդս վիճակաց յղելով, կը յուսայ որ կարճ ժամանակի մէջ բարեբաղեն մեր ազգային- հոգևոր դպրոցները, և շատ գիւղից մէջ՝ յորս մեծ կարօտութիւն կայ Դպրոցաց, հոգևորականաց քարոզութեամբ և յորդորանօք և մեր Հայազգի բարեպաշտ ժողովրդականաց սիրալեր գործակցութեամբ նորանոր Դպրոցներ բացուին, որ միակ և դիակ աղբիւր կը համարուին մեր ապագայ լուսաւորութեան և բարօրութեան։

...Խմբագրութեան Բարեբաղ ամառգրոյ

Կարծիք չկայ, որ՝ մի յիշատակաց արժանի գործ եթէ մեռացութեան փոշու տակ երկար տարիներով անյիշողապէս մնալու լինի, միայն յանձնուելով ժամանակի բերմունքին, այնպիսին օրէ-օր կ՝մոռնուի բարեկարգ մակերևոյթից, որով և կ՝ցուցանէ անհետանալու հեռանքը. նոյնպէս էլ և յիշատակաց արժանի առնելով նոյնպիսին, մամուռը և փոշին փոտահութիւն չեն ունենալ իրանց ծածկոյթը տարածանելու այնպիսոյն վրայ. ուստի կ՝մնայ և նորա մակերևոյթը փայլուն տեսութեան մէջ, ինքն էլ

յարգելն։ Ու յիրաւի, եթէ մեր նախնեաց յիշատակները և փառաւոր անունները մինչև ցայսօր արձագանք ունին մերայինների ականջում, սարէց սարի բարեջանների միջնորդութեամբ կրկնուելովն է արժանաւոր յիշատակութեամբ։ Եթէ նախնեաց յիշատակները՝ որոնք արդէն իբր էական կերպով են նշմարվում, քաղցր են յիշվելու, և անմոռաց պահուելու մեր մէջ, ապա որքա՞ն առաւել ներկայումս եղածի անուան յիշատակը, որ այժմեայ դարու պահանջման համեմատ յառաջադիմութեան ընթացքներ կ՚սիրէ, պէտի յարգած, խրախուսական գաղափարներ մատուցանելով նորան։

Այսպիսի մի սուրբ զգացմունքով անդւոյս Ս. Անդրէաս Առաջնորդն սեպտեմբեր ամսոյ 27-ին առաքինի Նահատակաց արժանաւոր տօնը կատարելուց յետոյ, և զկնի երեկոյեան ժամասացութեան սկսեց կատարել փառաւոր հանդիսով Ներկայ Հայրապետի ամենայն Հայոց Տեառն Գէորգայ Դ.-ի անուան քաղցր յիշատակը. որով նախադուշակվում էր, թէ Ս. Հայրը կամի ցոյց տալ Բարեխնամ Հայրապետի գործը և օժանդակութիւնը դէպի իւր հարազատ զաւակունքը, և զաւակաց սիրոյ և յարգական ձգտողութիւնը դէպի Նա։

Պատշաճի շարականները և Աղօթքն երգելը աւարտելուց յետոյ՝ որոնցով հենց գլխաւոր ժողովրդեան ուշադրութիւնները գրաւված՝ պէտի սփոփվէին նոյն տխուր սրտերը, իսկոյն Շնորհունակ աւագ Սարկաւագ Բաղդասարն Մանուկեան Բաղդասարեանց դարձնելով իւր դէմքը դէպի ժողովուրդը՝ կարդաց մէկ ազդու ճառ, որն որ նախնեաց գործը և նոյն գործունէութեան ասպարէզի մի մասը նկարագրելով և այժմեայ դարու պահանջը կ՚յարգէր։ Ապա այս պաշտելի հանդէսը պսակող Ս. Հայրը բոլոր ամենայնի թարգման հանդիսացաւ իւր իմաստալից առենաբանութեամբը, որով այն, և օրհնած Հայրապետի ցանկութիւնը Ազգի յառաջադիմութեան համար և հարազատ որդւոց անհրաժեշտ պարտականութիւնները դէպի Նա, դէպի Եկեղեցին և դէպի Ազգութիւնը գեղեցկապէս բացատրելուց զկնի՝ ուսման եռանդը և ճշմարիտ սէրը կ՚քարոզէր դէպի ուսումնարանը, խըրախուսելով նոյն տխրութիւնով վհատւած սրտերը։ Յարմար և ազդու առենաբանութեանը կամենալով վերջ տալ, բարեմաղթեց Օգոստափառ Կայսեր և Արքայնագոյն Հայրապետի կենաց և մեր վերոյ նոյն քաղցր աչքով հովանաւորութեան համար։

Այսպիսի բարերանութիւնով արձակեց ժողովրդեան եկեղեցուց։

Այս հանդիսի համառօտ նկարագրութիւնը մատուցանելով Խմբագրութեանդ Արարատ Ամսագրոյն փերթիշեալ ճառի հետ՝ կ՚յուսանք, որ փոքր մի անդի կ՚շնորհէք և սորան 'ի վայելս յարգոյ ընթերցողաց։

Յովհաննէս Միրզաբէկեանց։

Ի 14։ Հոկտեմբերի 1869 ամ.

Ի Շամախի

Վեհափառ Կաթուղիկոսին 'ի Ռուսաստան 67 թուականին ճանապարհորդութեան մէջ ինչպէս ուրիշ քաղաքները, նոյնպէս 'ի Նոր Նախիջևան հրաւիրած և հաստատած Դպրոցաց մին լինելով Ս. Համբարձման Եկեղեցւոյ Թաղական հոգևոր դպրոցը, անցեալները այնէ՝ ներկայ ամսոյս յուլիս 2-ին 'ի ներկայութեան Կառավարչէ Թեմին Ն. Նախիջևանայ և Պեսարաբիոյ

Գնդապետի Գէորգ Ս. Երք Նախկոպուլի՝ յիշեալ դպրոցին մի և կէս տարիէ հետէ 60 աշակերտաց ուսմանց քննութիւնը կատարելով՝ Հոգաբարձութիւնը յատուկ յայտարարութեամբ ներկայացուցած է առ Վսեհափառ Կաթուղիկոսն՝ քննութեանց արդիւնքը, որ բերկրաւիթ և միանգամայն շնորհակալեաց արժանի է:

Այս առթիւ վերյիշեալ քաղաքին Ս. Համբարձման Եկեղեցւոյ ժողովրդականք մեծաւ երախտագիտութեամբ պարգևելով իւրեանց սրտից զգացմանց հաւատարիքը առ Վսեհափառ և Սրբազնագոյն Կաթուղիկոսն, նա և շնորհակալութիւն մատուցած են յիշեալ դպրոցին Հոգաբարձութեան և դաստուրին Ազգասէր և բարենպատակ ջանից համար: ահաւասիկ ժողովրդականաց 15 անձանց ստորագրութեամբ՝ գրութիւնը:

ՆՈՐԻՆ ՎՍԵՀԱՓԱՌՈՒԹԵԱՆ

Տ. Տ. ԳԷՈՐԳԱՅ Դ. ՍՐԲԱԶՆԱԳՈՅՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ:

Ի ժողովրդականաց Ս. Համբարձման եկեղեցւոյն Նոր-Նախիջևանի.

Ամենախոնարհ Յայտարարութիւն.

Ի շնորհաբեր այցելութեանն Վսեհափառ Հօրդ մերոյ յամին 1867, ի քաղաք այսր, 'ի մէջ այլոց բարեկարգ անօրէնութեանց բարեհաճեալ էին Հայրապետական Սուրբ կամք Ձեր հրամայել՝ զի բացցին առ իւրաքանչիւր Եկեղեցիս ծխական Դպրոցք՝ որոց կարօտ էր քաղաքս մեր 'ի հնուց հետէ:

Զպաշտելին և զամենապատուական առաջարկութիւն Վսեհափառութեանդ ունելով ի նկատի և տեսանելով զայժ կարևորութիւն այնորիկ երեցփոխան մեր մեծարոյ Պետրոսն, Խումաձեանց փութացաւ յառաջ քան զամենայն ի կատար ածել զայն և եբաց ծխական Դպրոց յանուն Սուրբ Համբարձման Եկեղեցւոյս 'ի 1-ն նոյեմբերի 1867 ամի:

Վսեհափառ Տէր, ուրախ է մեզ բացատրել՝ քանի՜ անպատմելի բարեբաղդութեան եղև մեզ՝ Հայրապետական մեծարելի հրամանն Ձեր՝ առ իթ. քանզի աշակերտք Դպրոցիս գոլով ընդհանրապէս որդիք ամենաթշուառ յետին աղքատաց, որք հազիւհազ զօրական ապրուստ իւրեանց գտանեն տաժանական աշխատութեամբ՝ պարտ էին խափան մնալ ուսման և բարոյական կրթութեան:

Ցարդիս աշակերտք Դպրոցիս են 60. ուսանին զհետագայ առարկայս. զՀայերէն ընթերցանութիւն անսայթաք, Քրիստոնէական վարդապետութիւն յօրինեալն 'ի Մոսկուայ վարժապետէ և զսուրբ գրոց պատմութիւն Եմիլոսիոս վարդապետի, Հայերէն Քերականութիւն Ա. մասն, Ռուսերէն ընթերցանութիւն, Թուաբանութիւն, և գեղագրութիւն Հայերէն և Ռուսերէն, զորս ուսուցանէ ջերմեռանդ աշխատասիրութեամբ և ազգասիրական ոգւով Արժանապատիւ Յովհաննէս քահանայն Տէր Գաբրիէլեան:

Նոյքին բարեկարգութիւն Դպրոցիս 'ի 28 յունվարի 1868 ամի յանձնեցաւ ընտրեալ համահաւանութեամբ ժողովրդոց և հաստատեալ 'ի Թեմական Առաջնորդէ վիճակիս Հոգաբարձուաց՝ որք են արժանապատիւ Գէորգ վարդապետն Մարտիրոսեան, Մեծարոյ վաճառականք Պետրոս և Մանուէլ Խումաձեանք, Ստեփաննոս Զաչափեան և Խաչատուր Ստեփաննոսեան, որք